

SOCIALE TANDHEELKUNDE

DE TANDHEELKUNDE IN DE 20e EEUW

Haar Problemen

DOOR DR. CH. F. L. NORD

Inleiding

Wie in de gelegenheid is geweest om de ontwikkeling der tandheelkunde gedurende een halve eeuw gade te slaan en dan bovendien het voorrecht heeft gehad, om nationaal en internationaal, gedurende vele jaren, aan de leiding daarvan te mogen deelnemen, en in vele landen over alle onderwerpen op de tandheelkunde betrekking hebbende met experts van gedachten te kunnen wisselen, kan enerzijds met voldoening vaststellen hoezeer dit beroep in die 50 jaren zich heeft ontwikkeld, anderzijds zijn teleurstelling niet onderdrukken dat nog zoveel te wensen overblijft.

Teleurstelling die te groter is, omdat aan een aanzienlijk aantal van die wensen zou kunnen worden tegemoetgekomen, indien niet zo veel onverstand en gebrek aan goede wil, angst voor prestigeverlies en wat dies meer zij dit tot nu toe onmogelijk heeft gemaakt.

Wat onze voorgangers aan het einde der vorige eeuw zo terecht inzagen: dat voor de bevordering der tandheelkunde allereerst drie dingen nodig waren, goed onderwijs, organisatie en een eigen orgaan, dit alles is overal verwezenlijkt en met name de organisatie, nationaal en internationaal, heeft zeer veel gedaan om een achterstand van een eeuw snel in te halen.

In de na-oorlogse tijd hebben die organisaties in de verschillende landen het bijzonder moeilijk gehad. De veranderde tijden, met een veranderde mentaliteit, maakten enerzijds dat er controversen ontstonden tussen de tandartsen onderling, ten opzichte van een verantwoorde wijze waarop de praktijk behoort te worden uitgeoefend – met name in de sociale tandheelkunde – anderzijds verschil van mening met autoriteiten en ziekenfondsen, die om het zo juist genoemde feit, nóg moeilijker was op te lossen.

Er is zodoende een neiging ontstaan in de organisaties om de grote lijnen uit het oog te verliezen, teneinde zo enigszins mogelijk, de vrede te kunnen bewaren naar binnen en naar buiten, hetgeen praktisch betekent dat men van het ene compromis in het andere verzeilt, zodat ten slotte niemand meer bevredigd is.

Schrijver dezes gelooft dat dit een van de meest kardinale fouten is, die in het verleden gemaakt zijn en dat het de hoogste tijd wordt zich te bezinnen over de in de toekomst te volgen weg.

De „vakverenigingen” van de z.g. „Vrije Beroepen”, verschillen zozeer van die der arbeidersorganisaties, behóren althans daarvan zozeer te verschillen, dat hun mentaliteit een gans andere behoort te zijn en ook kán zijn. Zijn de laatste er uitsluitend om de persoonlijke belangen van de leden te bevorderen, met oorlog (staking) als sanctie, onder het motto „Damn the consequences”, zolang die consequenties voor ons persoonlijk slechts van voordeel zijn; de eerste dient op de voorgrond te stellen het algemeen belang, zoals dit op een beperkt terrein

door deskundigen wordt gezien. Dat dit gepaard kan en moet gaan met de verdediging van redelijke eigen belangen is vanzelfsprekend, en dat men in deze geen Don Quichotterie behoeft te bedrijven, evenzeer; het komt echter op de tweede plaats en zou bij voorkeur afzonderlijk dienen te worden behandeld.

Wanneer bijvoorbeeld een Organisatie van Tandartsen zich uitsprekt over vraagstukken als: Verzorging van Ziekenfondspatiënten, Kindertandheelkunde, Onderwijs, Wetenschappelijk Onderzoek etc., dan dient de buitenwereld te geloven en te begrijpen dat hier rapporten worden gepubliceerd, die gemeenlijk met opoffering van veel tijd en geld zijn samengesteld en waarbij de samenstellers geen persoonlijke belangen hebben bij de eventuele conclusies.

Deze rapporten, op een Algemene Vergadering gebracht, zullen daar op dezelfde wijze moeten worden beschouwd en volkomen los van de vraag of men met de aanvaarding daarvan onmiddellijke resultaten zal bereiken. Het enige wat hier van belang geacht moet worden, is de vraag of de gebruikte argumenten juist en steekhoudend zijn en derhalve de conclusies gerechtvaardigd.

Is dit b.v. in ons land het geval, dan is zulk een rapport de uitspraak van een, op een bepaald onderdeel deskundige groep Nederlanders, die hiervan den volke kond doen.

Betreft het kwesties, die door Staten-Generaal, of Gemeenteraad moeten worden vastgelegd, dan geldt precies hetzelfde.

Wil de Overheid die rapporten naast zich neerleggen, dan zal de toekomst uitwijzen – als zij inderdaad deskundig waren – dat de samenstellers gelijk hadden en dat het negeren van die deskundigheid geleid heeft tot verwerpelijke gevolgen.

Als voorbeeld kan men hier – wat de tandheelkunde betreft – wijzen op de beruchte Wetjes voor de tandtechnici. Vanaf het allereerste begin heeft de tandheelkundige organisatie gewezen op het feit, dat men hier met valse argumenten en niet minder met valse gegevens te maken had. Op gronden die een Parlement nu niet bepaald sieren, heeft men een en andermaal die argumenten afgewezen.

Het gevolg is een misère geworden, waardoor òn het prestige van Regering en Volksvertegenwoordiging ernstig in het nauw kwam òn een aanslag op de Volksgezondheid werd voortgezet, welke thans nog steeds een juiste propaganda voor goede tandheelkundige verzorging in de weg staat.

Het enige wat de georganiseerde tandheelkunde zich te verwijten heeft, is dat zij – om de Regering ter wille te zijn – zich een paar maal tot een compromis heeft laten vinden, wat als vrijwel alle compromissen, tot niets heeft geleid en alleen maar afbreuk heeft gedaan aan het volstrekt gezonde principe dat verdedigd moest worden!

Ten onrechte – zij het dan ook begrijpelijkerwijze – hebben wij ons blind gestaar op de mogelijkheid van een halve oplossing, die althans een einde zou maken aan het hevige krakeel, in stede van vast te houden aan het feit dat onrecht, onrecht is en dat dit onrecht ook nog wordt uitgevochten ten koste van de monden van niets vermoedende patiënten!!

Wanneer Regering en Volksvertegenwoordiging voor zulke argumenten niet zwichten, dan hebben de deskundigen althans hun vaderlandse plicht gedaan en zullen zij alleen de verplichting houden om telkens weer als dit nuttig blijkt, die argumenten te herhalen, wijzende op de door hen voorspelde gevolgen onder het motto: „I told you so”! En als dan een en ander maal vast staat, dat wat zij

zeiden juist was, zullen de betreffende Autoriteiten op den duur zonder twijfel door de ervaring geleerd, zo verstandig zijn om aan dergelijke adviezen de nodige aandacht te schenken.

Hierin behoort nu inderdaad de „Vakvereniging der Vrije Beroepen” van die der arbeidersorganisaties en wat daarmee gelijk te stellen is, te verschillen.

En wanneer het dan al de huidige tendentie moge zijn om te pogen die Vrije Beroepen te socialiseren en neer te drukken naar het peil, waartoe de massa in een nu niet bepaald „opgaand” Europa snel afzakt, dan lijkt het onze plicht, om ons daartegen met alle ter beschikking staande middelen te verweren.

Dat deze situatie is ontstaan na de eerste en vooral na de tweede wereldoorlog is – vooral waar het de tandheelkunde betreft – alleszins begrijpelijk. Immers vóór 1914 zag de beoefening der tandheelkunde er heel anders uit dan tegenwoordig.

Het beroep werd voor een groot deel als luxe beschouwd, de massa kwam er maar weinig aan te pas, behalve dan voor extracties en protheses.

De Ziekenfondsen verschaften of in het geheel geen of zeer primitieve tandheelkundige hulp, de Gemeentelijke Overheid bemoeide zich in het geheel niet met de tandheelkunde en derhalve was het aan de tandartsen overgelaten, te trachten de toestand voor de minder draagkrachtigen te verbeteren. Dat een goede mondverzorging een rol kon spelen in de Volksgezondheid was een nog vrijwel niet erkende en later veel bestreden gedachte en zo waren het dus alleen de tandheelkundige organisaties, die nationaal en internationaal met steeds meer klem aan gingen dringen op betere tandheelkundige verzorging van het volk. Met name de in 1900 gestichte „Fédération Dentaire Internationale” heeft bijzonder veel bijgedragen tot de propaganda voor betere mondhygiëne en voor de schooltandverzorging.

Lange tijd liet men de tandartsen praten en dat maakte dat eventuele controversen zich vrijwel alleen in eigen kringen afspeelden en dat – wanneer de in commissies verzamelde experts het ten slotte eens geworden waren – er verder van enigerlei tegenstand geen sprake was, want waar zou deze vandaan moeten komen?

Tot eindelijk de stelling dat de mond toch òók bij het lichaam hoort, dat een tand geen stuk been, maar een stuk leven is, langzaam maar zeker gemeengoed begon te worden, vooral tengevolge van de eerste wereldoorlog, die de waarde had aangetoond van een goede gebitsverzorging van het gehele volk.

Als gevolg werd voor de tandheelkunde een – zij het dan ook in den beginne zeer bescheiden – plaats ingeruimd in de ziekenfondsen en begon ook de Overheid via de Militair-Tandheelkundige Dienst meer en meer het belang van een verantwoorde hulp aan het volk in te zien.

Bracht dit de tandartsen enerzijds datgene waar zij jaren lang voor gestreden hadden, anderzijds bracht dit ook met zich mede dat de belanghebbende buitenstaanders zich steeds meer met de sociaal-tandheelkundige problemen gingen bezighouden en dat derhalve rapporten, adviezen, voorstellen etc. niet langer voetstoots werden aanvaard (gewoonlijk om dan in een prullenmand te verdwijnen), doch dat bij Overheidsorganen, Kruisverenigingen, Ziekenfondsbesturen de tandheelkundige hulp en met name de wijze waarop deze kan worden ver-

leend, met ernst – zij het dan niet altijd met deskundigheid – werd en wordt bestudeerd.

Het wil ons voorkomen dat van tandheekkundige zijde dit voor de hand liggende verschijnsel te weinig als vanzelfsprekend wordt aanvoeld. Men is zovele jaren gewend geweest om zonder tegenspraak van outsiders inzichten vast te stellen, dat het nog vaak wordt aanvoeld als iets ongerijmds, dat buitenstaanders zich willen bemoeien met dingen die men meent dat „des tandarts” zijn.

Hoe eerder de tandarts gaat inzien, dat dit zo moeizaam bevochten „integrerend deel der Volksgezondheid” juist op deze grond de belangstelling heeft en moèt hebben van de mede bij een goede uitoefening van de tandheekkunde betrokkenen, hoe meer men zal begrijpen dat niet alleen de kosten van de noodzakelijke behandelingen die belangstelling hebben, maar evenzeer een eventueel tandartsentekort en de daarmede gepaard gaande vraagstukken die het Onderwijs en de Opleiding betreffen, de Schooltandverzorging, de Bedrijfs-tandheekkunde, de Tandheekkundige Hulp aan Leger, Vloot en Luchtmacht, de waarde van propaganda, van preventie en van wetenschappelijk onderzoek. Wie hier objectief over nadenkt zal hoofdschuddend moeten erkennen, dat er op al deze gebieden nog bijna alles te doen is, en dat het alleen goèd gedaan kan worden, wanneer alle hierbij betrokken partijen met ruime blik deze vraagstukken niet alleen gaan *beschouwen*, maar ook gaan *oplossen* en daarbij bereid zijn, zo nodig, afstand te doen van opvattingen die door de tijd zijn achterhaald.

Wij hopen op sommige dezer vraagstukken nader terug te komen.